

**Ricinus communis (Rącznik pospolity,
kleszczowina pospolita, rycynus)**
rodzina Euphorbiaceae (Wilczomleczowate)

Jest jedynym przedstawicielem swojego rodzaju. Pochodzi ze wschodniej Afryki, obecnie rośnie dziko w całej północnej Afryce i Sycylii. Łacińska nazwa ricinus oznacza kleszcza (istnieje podobieństwo dojrzałych nasion do najedzonego kleszcza). Jest krzewem, ale jego pokrój jest zmienny - uzależniony od klimatu. W naszym klimacie jest to roślina jednoroczna, hodowana głównie jako roślina ozdobna. W klimacie tropikalnym, może osiągać 10-12 m wysokości i bywa sporym drzewem.

Ma słabo rozgałęzioną łodygę, sięgającą od 2 do 3 m wysokości, o zmiennej barwie (od zielonego, czerwonego, po ciemnopurpurowy) w zależności od podgatunku. Tworzy korzeń palowy - mocny i silnie rozgałęziony. Posiada duże liście, dłoniasto kłapowane, przypominające kształtem liście kasztanowca. Liście są długoogonkowe, osadzone na łodydze skrętolegle, ząbkowane. U nas osiągają średnicę do 50 cm (w tropikach nawet do 1 m). Ze względu na ten charakterystyczny kształt liści w średniowieczu był nazywany 'Dłonią Chrystusa' - Palma Christi. Można spotkać w uprawie kilka odmian rącznika, które różnią się wielkością, pokrojem i barwą liści. Jest rośliną rozdzielno płciową, ale jednopienną. Kwitnie od lipca do jesieni. Kwiaty osadzone są grupami na osi groniastego kwiatostanu. Męskie skupione w dolnej części kwiatostanu (mają bardzo liczne pręciki, nawet do 1000 szt.), a żeńskie w górnej części. Najczęściej są wiatropylne. Owocem są brodawkowatokolczaste, trójkomorowe torebki nasienne, które pękają pękającą wzdłuż trzech szwów. W każdej komorze torebki znajduje się jedno nasienie o wielkości do 2 cm, mające owalny kształt. Łupina nasienna jest twarda, lśniąca i mozaikowato zabarwiona na różne barwy.

Wzmianki o rycynusie odnotowywane są w literaturze greckiej, rzymskiej i arabskiej. Prawdopodobnie w czasach greckich uprawa tej rośliny dotarła do Persji, Indii, a z stamtąd do Chin. Nasiona ze względu na atrakcyjny wygląd używane były do wyrobu ozdób, jednakże są one bardzo trujące i połknięcie nawet kilku paciorków może być śmiertelne. Nasiona wykorzystywano także w innych celach np. do produkcji oleju, będącego lekiem, lub używanego

Ricinus communis (Rącznik pospolity,

kleszczowina pospolita, rycynus)

rodzina Euphorbiaceae (Wilczomleczowate)

jako środek do pielęgnacji włosów i paliwo do lampek oliwnych. Olej rycynowy ma bardzo pożyteczną właściwość - tworzy doskonałą emulsję, prawie jakby rozpuszczał się w wodzie. Sprzedawany był w dawniej w drogeriach jako czerwień turecka. Obecnie ma zastosowanie w kosmetyce jako podstawa do produkcji delikatnych mydeł, oraz delikatnych smarów lotniczych, a także kosmetyków i chemikaliów farbiarskich. Ma także zastosowanie w medycynie. W ogrodzie używany jest jako naturalny repelent przeciw kretom i turkuciom podjadkom.

Charakteryzuje się krótkim okresem wegetacyjnym i dużą wrażliwością na mróz - dojrzałe rośliny marzną już w temperaturze -3°C . Rącznik wymaga stanowiska słonecznego, wilgotnej, żyznej i zasobnej w składniki pokarmowe gleby. Przy właściwej pielęgnacji, intensywnym podlewaniu oraz nawożeniu osiąga znaczne rozmiary. Nasiona najlepiej wysiewać w marcu i kwietniu, uprzednio je mocząc. Na miejsce stałe wysadzamy je w momencie całkowitej pewności, że już nie będzie przymrozków - na stanowiska ciepłe i osłonięte przed wiatrem. W bardziej otwartych przestrzeniach wymagają palikowania. Rącznik może osiągnąć duże rozmiary i dlatego nadaje się do osłaniania budynków, ogrodzeń oraz jako soliter lub w grupach na trawniki.